

FÖRETAG TILL SALU

VEM TAR ÖVER FÖRETAGEN NÄR 40-TALISTERNA GÅR I PENSION?

---

april 2009

företagarna^{ft}

INNEHÅLL

	sid
Sammanfattning	3
1. Inledning	4
2. Även företagarna blir äldre	5
3. Hur många företag planerar generations- eller ägarskifte?	7
4. Hur ser planerna för generations- eller ägarskiftet ut?	10
5. Varför vill inte anhöriga ta över företaget?	14
6. Policydiskussion: vad kan och bör vi göra?	15

Sammanfattning

Drygt vart fjärde småföretagare (de som driver företag med högst 49 anställda) planerar för att dra sig tillbaka de kommande fem åren. Detta innebär att ca 60.000 småföretag med anställda, eller ca 180 000 företag om även egenföretagarna räknas med, kommer att byta ägare eller eventuellt läggas ned. Ytterligare 15 % av företagarna räknar med att generationsskifte eller ägarbyte blir aktuellt på fem till tio års sikt. Sammantaget uppger 42 % av företagarna att generationsskifte eller ägarbyte är aktuellt inom tio år.

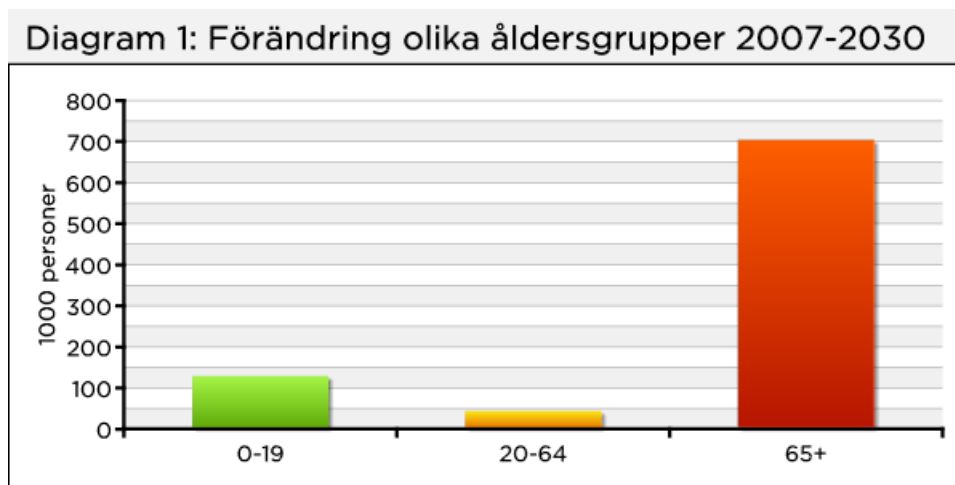
Av de företagare som funderar på ägarbyte är det endast var fjärde som planerar att lämna över till någon i familjen. Det vanligaste (36 % av företagen) är att man planerar försäljning till en extern person eller annat företag. Omkring 10 % av företagen väntas bli nedlagda. Men situationen kan bli värre än så. Omkring 25 % av företagen som säger att ett generationsskifte är aktuellt, vet inte vad som ska hända. Vad som händer i denna grupp torde i hög grad påverkas av vilken politik som förs.

Att en stor andel av dagens företagare planerar för att dra sig tillbaka behöver inte vara ett problem i sig. Däremot kan det vara ett stort problem om anhöriga, affärspartners eller externa privatpersoner inte kan eller vill ta över företaget p.g.a. av att det rådande skatte- och regelverket inte ger tillräckliga incitament till företagande, eller om det diskriminerar privat ägande jämfört med andra ägarformer. På detta område finns i dagsläget flera problem som missgynnar mindre företag och deras ägare. Till problemen hör framför allt att:

- De svenska regelverken är gjorda för storföretag och deras anställda, inte för företagare
- Ansvar och arbetstider gör att det lönar sig relativt dåligt att vara småföretagare
- Den svenska kapitalbeskattningen missgynnar svenska privata ägare jämfört med utländska
- Fortfarande en negativ attityd till eller bristande kunskap om företagare

1. Inledning

Den åldrande befolkningsstrukturen i Sverige har debatterats flitigt det senaste decenniet. Enligt SCB:s senaste befolkningsframskrivning från 2008 väntas antalet pensionärer (65+) öka med nästan 700.000 personer under perioden fram till 2030, medan motsvarande ökning för barngruppen (0-19) är ca 125.000 personer och för personer i arbetsam ålder (20-65) endast knappt 40.000 personer*. Bli denna framskrivning verklighet, får det stora konsekvenser för försörjningskvoten och skattebördan, eftersom färre yrkesaktiva ska försörja avsevärt fler i icke arbetsför ålder. Stora konsekvenser kan också väntas för kostnaderna för vård och omsorg, liksom för behovet av ombyggnadsinvesteringar i bostadsbeståndet som möjliggör att de gamla kan bo kvar hemma. Det går lätt att hitta andra exempel på stora samhällsförändringar som den demografiska utvecklingen ger upphov till.

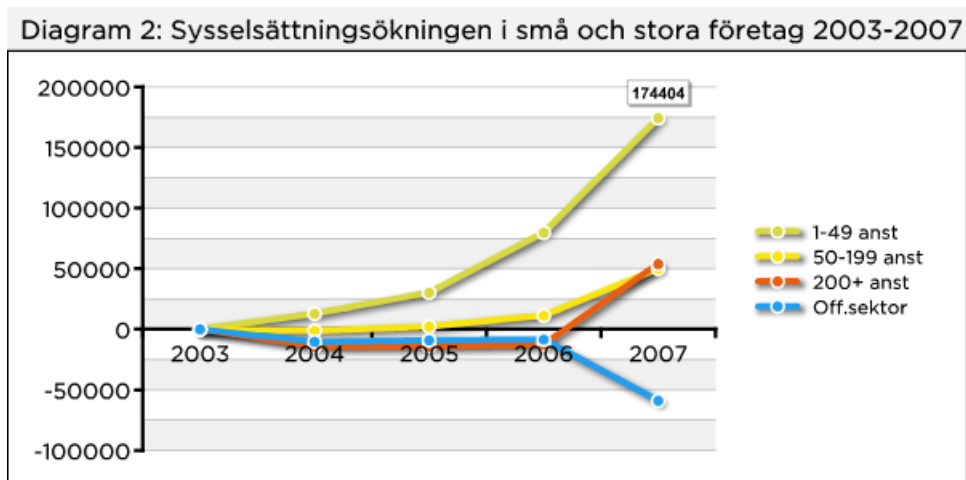
Källa: SCB.

Osäkerheten i både själva framskrivningen och dess konsekvenser är dock stora. Barnafödandet har historiskt sett varierat avsevärt, och ännu större svängningar har skett vad avser invandringen. En annan avgörande faktor är givetvis försörjningsgraden bland de i arbetsför ålder, liksom hur länge personer väljer att arbeta. Alla dessa faktorer är påverkbara via politiska beslut.

Tillväxten i ekonomin och utvecklingen på arbetsmarknaden är således avgörande för hur stor påfrestning på samhället den åldrande befolkningen medför. Detta innebär i sin tur att utvecklingen i mycket hög grad bestäms av hur det går för småföretagen. Tvärt emot vad många tror är nämligen de små företagen (med 1-49 anställda) ekonomins ryggrad:

- Drygt 1,5 miljoner personer arbetar i företag med mindre än 50 anställda. I företag med mer än 200 anställda är sysselsättningen ca 900 000 personer.
- Sysselsättningen ökade med ca 175 000 personer i småföretagen mellan 2003 och 2007, jämfört med ca 50 000 i storföretagen.

* Denna utveckling är inte unik för Sverige. Flertalet europeiska länder har en snarlik åldersstruktur hos befolkningen.

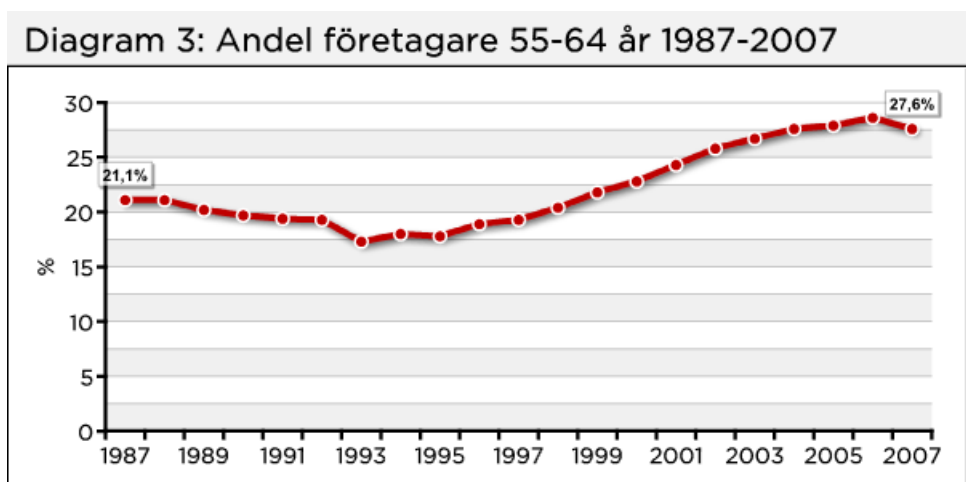

Källa: SCB, Centrala Företags- och arbetsställeregistret 2007.

I denna rapport presenterar vi dels tillgänglig statistik över företagens ålder, dels en undersökning från senhösten 2008 avseende företagens planer på ägarbyten/generationsskiften. De frågor vi diskuterar är hur stor andel av företagen som planerar för ägarbyte/generationsskifte och, framför allt, vilken typ av ägarskifte de planerar för. Hur stor andel av företagen planerar att lägga ned verksamheten? Om familjemedlemmar inte vill driva företaget vidare – vad beror det på?

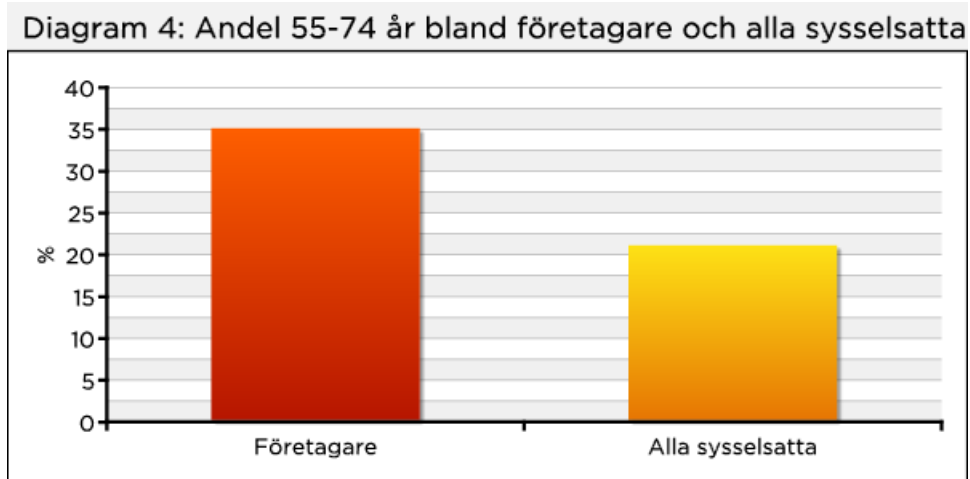
2. Även företagarna blir äldre

Ett speciellt problem är att även företagarna åldras. Andelen företagare 55-64 år har sedan 1993 ökat från ca 17 % till 28 %. Vi kan således mycket tydligt se hur stor andel av dagens företagare som är 40-talister. Ungefär var fjärde företagare i landet är i dagsläget 55-64 år gammal (många är ännu äldre), och kommer således själva att behöva gå i pension och trappa ner inom överskådlig tid. Vad som då händer med företaget – om det läggs ned eller kan fortsätta att utvecklas – blir alltså av stor betydelse för hela ekonomin. Att en så stor andel av företagarna kommer att dra sig tillbaka under de kommande 10-20 åren är i sig inte det stora problemet. Problemet uppstår istället om det inte finns tillräckligt många yngre och nya ägare som vill ta över.

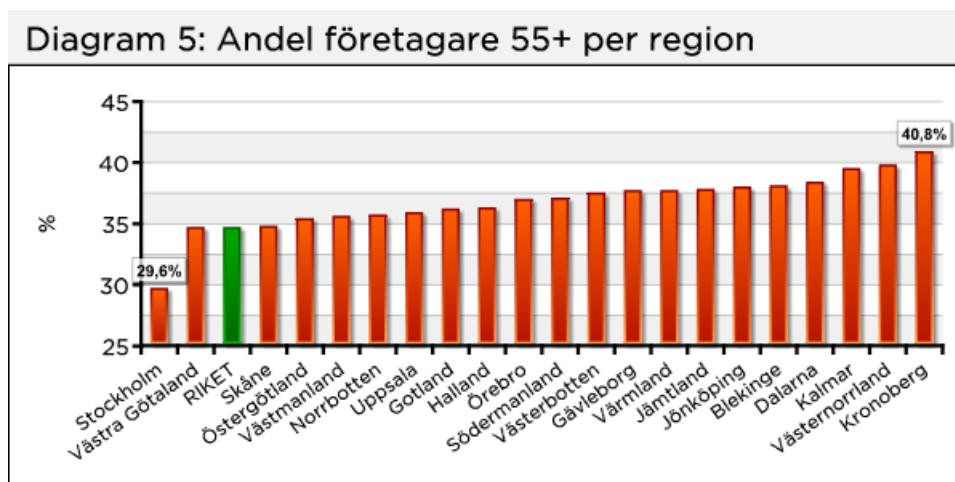
Källa: SCB, AKU.

Som nämns ovan är mer än var fjärde företagare mellan 55 och 64 år gamla. Företagarna är därmed äldre än arbetskraften i genomsnitt. Detta har sina förklaringar, t.ex. att man oftast har haft ett antal års arbetslivserfarenhet innan man startar ett företag. Företagare är dessutom i flertalet fall verksamma längre än anställda -att driva företag är mer än ett yrke, det är en livsstil. I diagrammet nedan, som baseras på AKU, redovisas åldersgruppen 55-74 år som andel av samtliga företagare resp. alla sysselsatta. I AKU räknas även oavlönade familjemedlemmar som arbetar i familjeföretaget som företagare. Detta, tillsammans med det faktum att "bara" företagare i åldern 55-64 år inkluderades ovan, förklarar att hela 35 % av företagarna finns i denna ålderskull, jämfört med ca 28 % enligt statistiken som presenterades i Diagram 3 ovan.

Källa: SCB, AKU.

Ålderstrukturen mellan företagarna varierar mellan länen. Minst andel med företagare över 55 år har Stockholm (30 %) eftersom en stor andel av företagen där sysslar med IT och företagsnära tjänster, som många gånger drivs av unga entreprenörer. Störst andel äldre har Kronoberg, Västernorrland och Kalmar med ca 40 % av företagarna som är 55+.

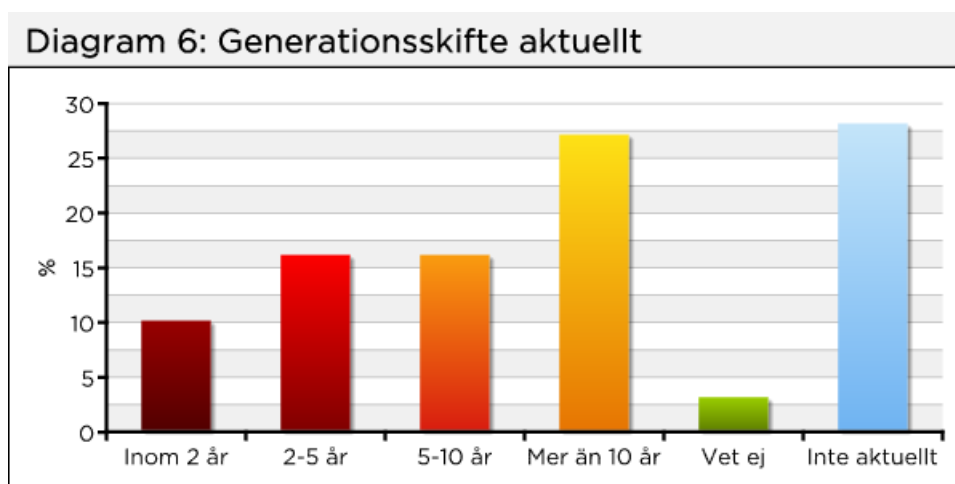
Källa: SCB, RAMS.

3. Hur många företag planerar generations- eller ägarskifte?

Den statistik över företagens ålder som redovisades ovan pekade på att mellan var fjärde och var tredje företagare blir pensionsmässig under de kommande tio åren. Många företagare jobbar betydligt längre än till vanlig pensionsålder, medan andra kanske vill sluta tidigare efter många år av slit och ansvar. För att få klarhet i hur många företag som verkligen planerar ett ägarskifte genomförde företagarna omfattande SIFO-undersökning under senhösten 2008.* Drygt 4600 företagare deltog i undersökningen.

Undersökningen bekräftar bilden av att en mycket stor andel företagare planerar att dra sig tillbaka från sitt företag – fler än statistiken ovan antyder. Totalt sett är det hela 42 % av företagen som anger att ett ägarbyte kan bli aktuellt på tio års sikt. 26 % anger att det blir aktuellt på fem års sikt. Man kan också observera att mindre än 30 % av företagen anger att ett generationsskifte inte är aktuellt.

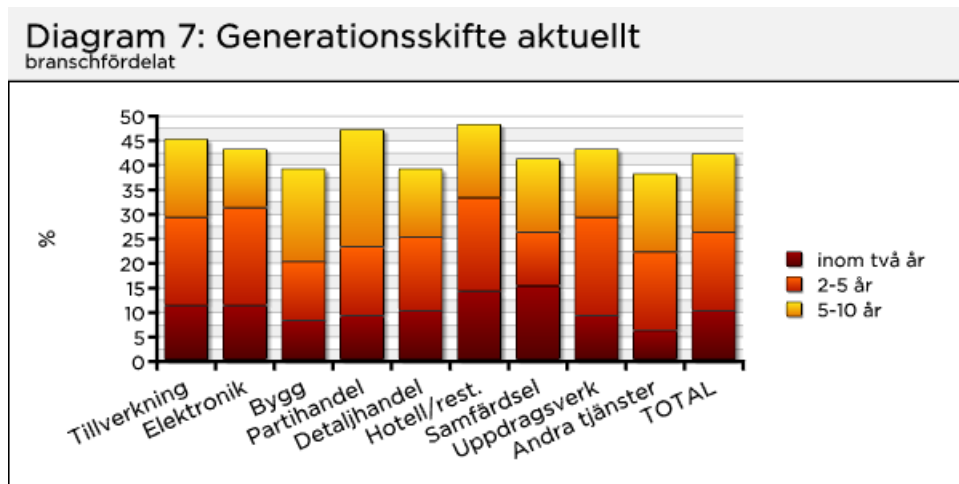
Detta motsvarar för de kommande fem åren ca 60.000 småföretag med anställda, eller ca 180.000 företag om även egenföretagarna räknas med.

Källa: Företagarna/SIFO.

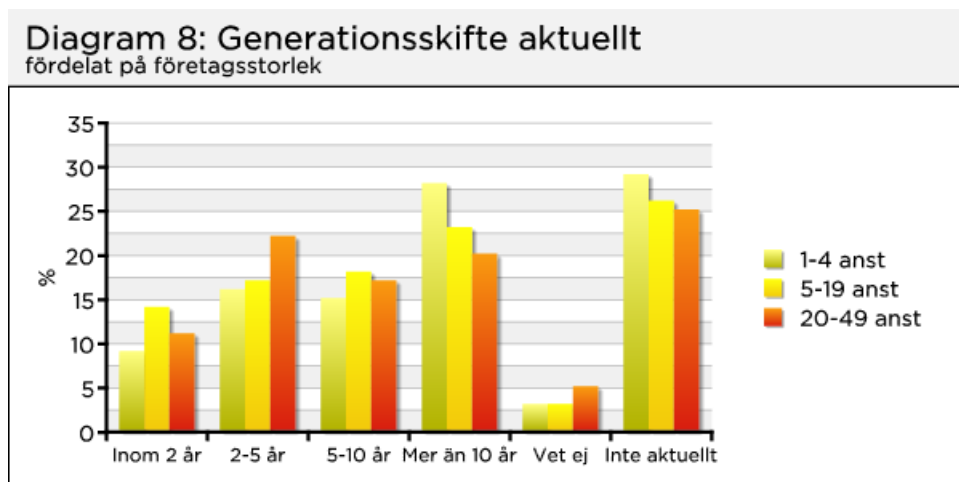
* Nedan redovisas svaren viktade efter antalet företag. Vi har även vägt svaren efter antal anställda, men detta ger endast ytterst marginella förändringar i resultatet. Viktat efter anställda är det 44 % av företagen som anger att ett generationsskifte/ägarbyte är aktuellt på 10 års sikt, och 28 % på fem års sikt.

Andelen skiljer sig inte nämnvärt mellan de olika branscherna. Störst andel uppvisar hotell- och restaurangsektorn där 48 % av företagen planerar för ett byte under kommande decennium, medan lägst andel återfinns bland övriga privata tjänsteföretag.

Källa: Företagarna/SIFO.

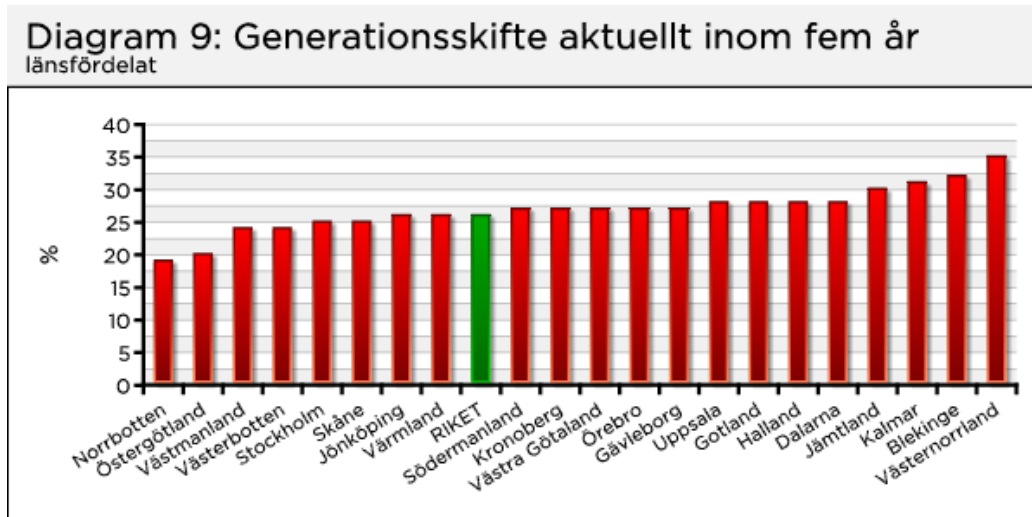
Skillnaderna är större om vi fördelar småföretagen efter storlek. Fler företag med 5-49 anställda planerar ägarskifte de närmaste åren jämfört med de allra minsta (1-4 anställda).

Källa: Företagarna/SIFO.

Uppdelat per län blir skillnaderna också betydligt större, precis som vad gäller företagarnas ålder. I Norrbotten finns den minsta andelen företagare som planerar generationsskifte/ägarbyte de kommande fem åren, men även i Östergötland, Västmanland, Västerbotten, Stockholm och Skåne är andelen högst 25 %. Störst andel återfinns i Västernorrland, följt av Blekinge och Kalmar.

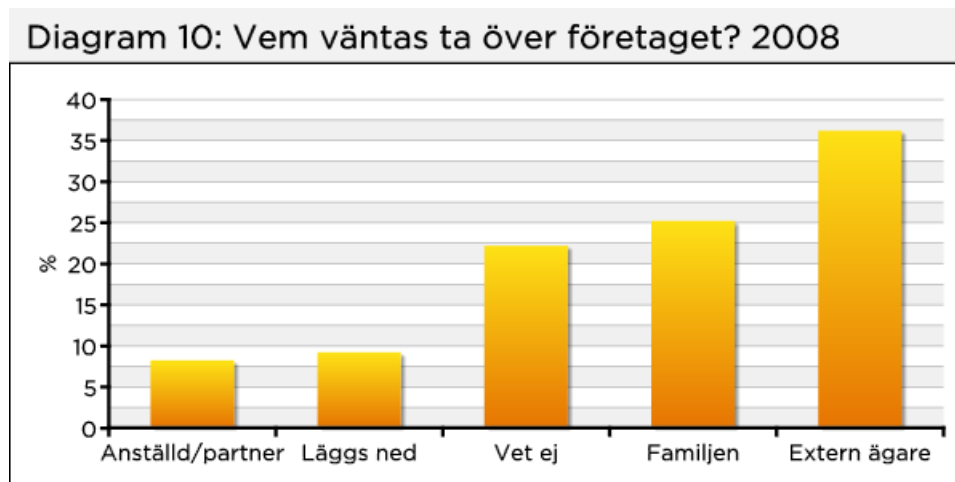
Källa: Företagarna/SIFO

4. Hur ser planerna för generations- eller ägarskiftet ut?

Att företag byter ägare är ett normalt inslag i företagandets vardag. I en effektiv marknadsekonomi ska det givetvis råda konkurrens också på ägarsidan. Olika typer av ägare ska konkurrera med varandra. Nya ägare för ofta med sig nya idéer, nya nätverk och ny kompetens. Däremot är det illavarslande om företag läggs ned bara av det skälet att ingen i familjen vill driva det vidare eller att det inte går att hitta någon ny ägare. Det är också illavarslande om konkurrensen och mångfalden på ägarsidan försvagas till följd av att regelverket gynnar vissa typer av ägare på andras bekostnad. Det faktum att Sverige har högre kapitalbeskattning än de flesta andra länder innebär t.ex. att en svensk ägare – givet samma avkastningskrav som en utländsk ägare – inte kan betala ett lika högst pris när man köper ett företag, eftersom mer pengar försvinner i skatt.

Av de företag som planerar för ett ägarbyte/generationsskifte (oberoende av på vilken tidshorisont) väntas endast var fjärde drivas vidare av familjen. Det vanligaste (36 %) är att företaget säljs till en ny extern ägare. Omkring 10 % av företagen förväntar sig att bli nedlagda.

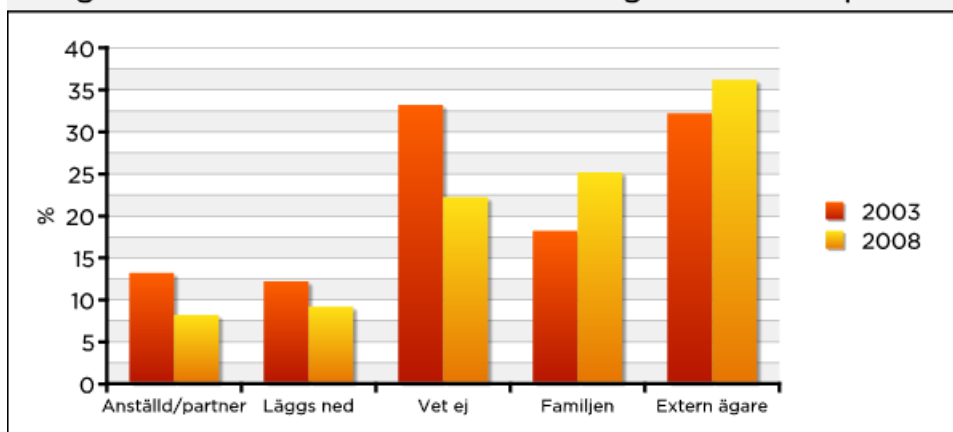
Man kan också notera att nära var fjärde företag inte vet hur ägarbytet/generationsskiftet ska ske. Dels är detta ett problem i sig eftersom ägarbyte oftast är en mycket lång process och kräver tydlig planering för att bli lyckat. Dels bestäms utvecklingen i denna stora grupp i hög grad av vilken politik som förs och vilka konkreta reformer som genomförs. Med fel politik kan andelen nedlagda företag bli avsevärt större.

Källa: Företagarna/SIFO.

Jämfört med en motsvarande kartläggning som Företagarna gjorde 2003, har andelen företag som räknar med nedläggning minskat något (från 12 till 9 %). Andelen som väntas drivas vidare inom familjen är något större än 2003, medan andelen som tas över av anställda har minskat i motsvarande grad. Detta kan sannolikt åtminstone delvis förklaras av de förbättringar som skett vad gäller 3:12-regelverk samt avskaffandet av arvs- och gåvoskatten och förmögenhetsskatten.

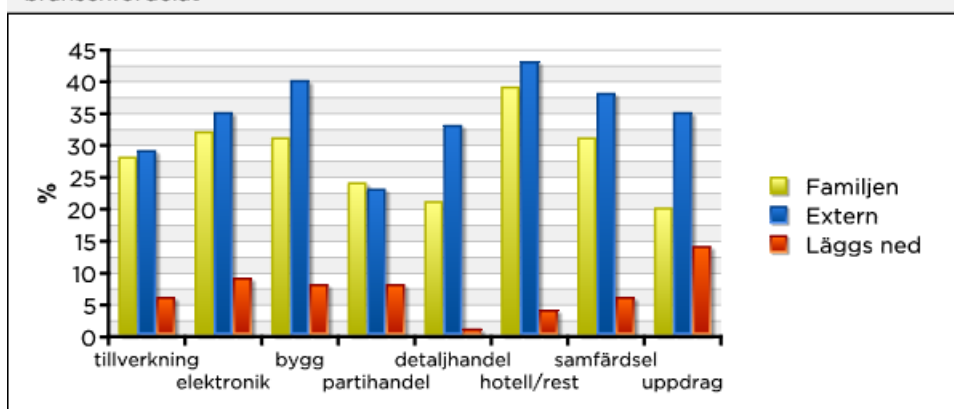
Diagram 11: Vem väntas ta över företaget? 2003 resp. 2008

Källa: Företagarna/SIFO.

Uppdelat per bransch finns betydande skillnader. Den överlägset största andelen för ”familjen tar över” finns i hotell- och restaurangsektorn med knappt 40 %, att jämföra med ca 20 % för företagen i detaljhandeln och för konsultföretag. Inom tillverkningsindustrin är andelen som räknar med att en familjemedlem tar över 28 % och inom byggsektorn 31 %. Andelen företag som väntas läggas ned är störst inom uppdrags/konsultsektorn vilket i sig är naturligt eftersom dessa företag i stor omfattning bygger på en eller ett fåtal personers individuella kompetens.

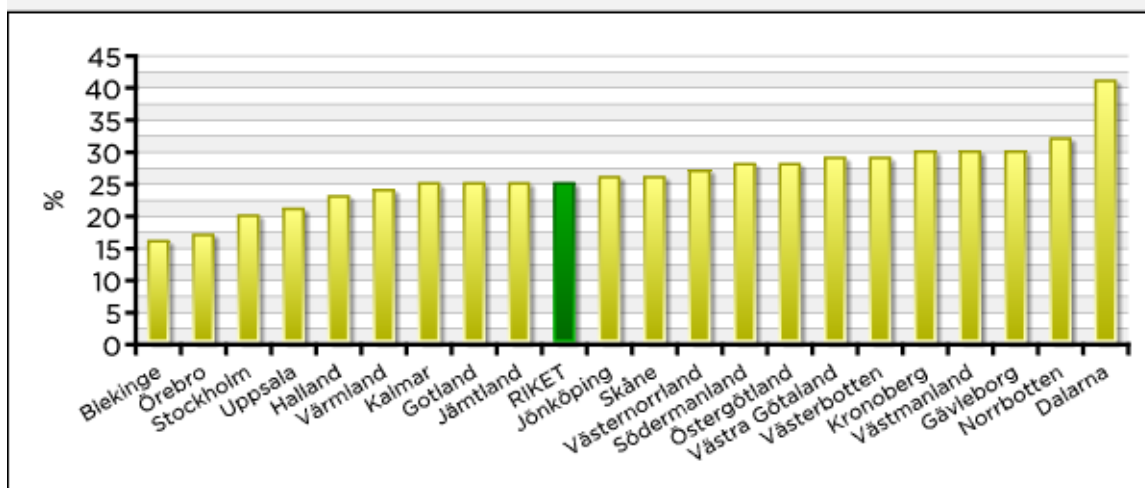
Diagram 12: Vem väntas ta över företaget?
branschfördelat

Källa: Företagarna/SIFO.

Även uppdelat per län är skillnaderna stora, delvis beroende på olika branschstrukturer. Den minsta andelen där familjen väntas driva företaget vidare finns i Blekinge, Örebro och Stockholm. Den överlägset största andelen återfinns i Dalarna.

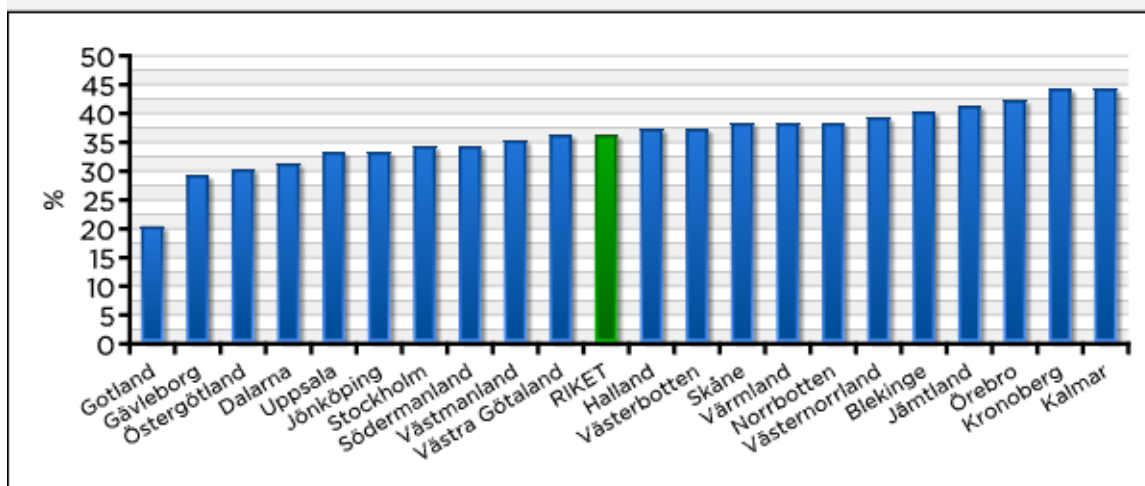
Diagram 13: Familjen fortsätter att driva företaget
länsfördelat

Källa: Företagarna/SIFO.

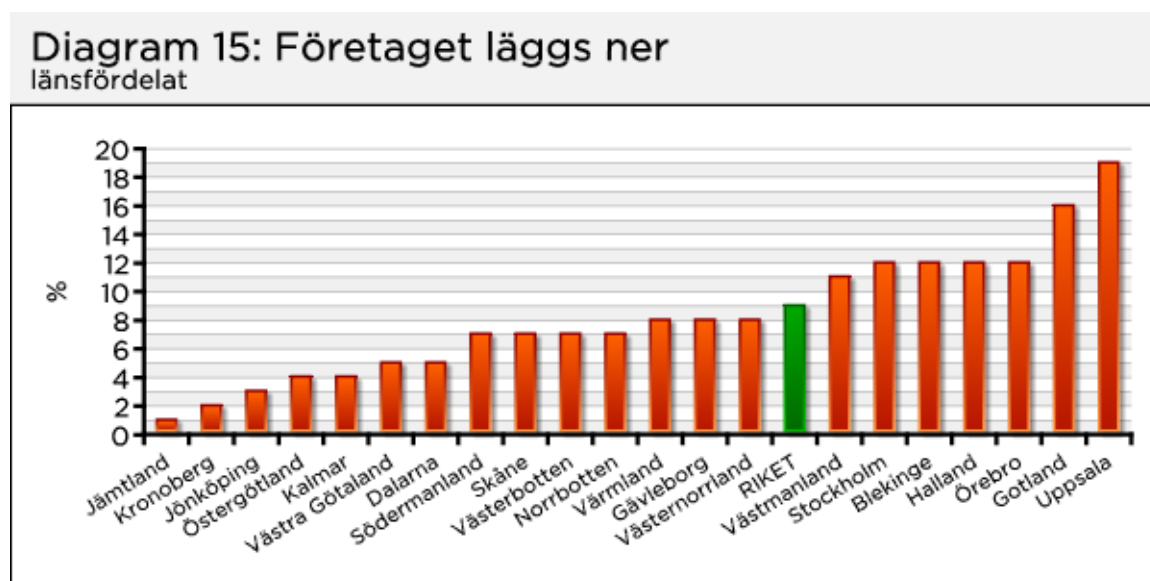
Störst andel som räknar med en extern köpare redovisas för företag i Kalmar, Kronoberg och Örebro. I det två första fallen hänger det nära samman med den större betydelsen av tillverkningsindustri i de länen. Absolut minst andel försäljning till extern ägare finns på Gotland.

Diagram 14: Företaget säljs till extern ägare
länsfördelat

Källa: Företagarna/SIFO.

Tittar vi slutligen på andelen företagare som planerar att lägga ned verksamheten, finner vi också att andelen varierar kraftigt mellan länen. I Uppsala och på Gotland är den högre än 15 %, medan den i Jämtland, Kronoberg, Jönköping, Östergötland och Kalmar är mindre än 4 %.

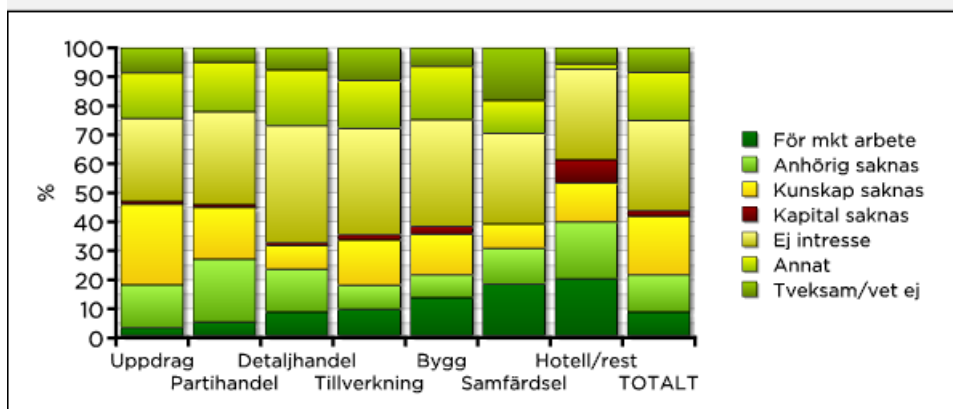
Källa: Företagarna/SIFO.

5. Varför vill inte anhöriga ta över företaget?

Det kan finnas många olika anledningar till att ingen familjemedlem vill ta över företaget. Det vanligaste svaret i undersökningen är "ej intresse", som ju kan innebära att intresset saknas av olika skäl. Näst vanligast är att de anhöriga saknar den branschmässiga kunskap som behövs, följt av anledningen att det är "för mycket arbete" att driva ett företag. Att kapitalbrist skulle vara hindret anges endast av 2 % av företagen.

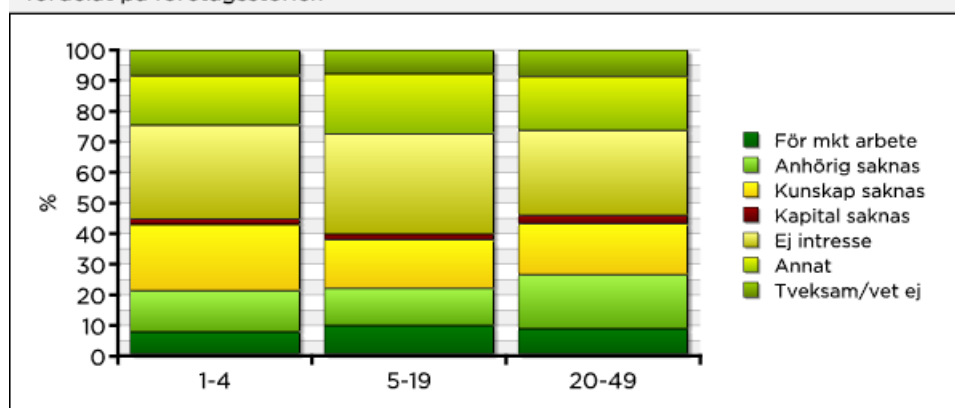
Skillnaderna mellan olika branscher är generellt sett ganska liten. Det största undantaget är uppdragstjänster och andra privata tjänster där "saknar fackmässig kunskap" väger avsevärt tyngre. Generellt sett väger kunskapen tyngre ju mindre företagen är. Detta är inte så konstigt med tanke på att ju mindre företaget är, desto mer avgörande är företagarens branschspecifika egenskaper, och desto mindre viktig är den mer allmänna företagsledarkompetensen.

Diagram 16: Varför vill inte anhöriga ta över?
branschfördelat

Källa: *Företagarna/SIFO*.

Diagram 17: Varför vill inte anhöriga ta över?
fördelat på företagsstorlek

Källa: *Företagarna/SIFO*.

6. Policydiskussion: vad kan och ska vi göra?

Som framgått ovan planerar drygt vart fjärde småföretagare (med max 49 anställda) för att dra sig tillbaka från sitt företag de kommande åren. Detta innebär att ca 60.000 småföretag med anställda, eller ca 180.000 företag om även egenföretagarna räknas med, kommer att byta ägare eller eventuellt läggas ned. Ungefär 10 % av företagen förväntar sig nedläggning.

Av detta kan man dra tre huvudslutsatser:

- En fungerande kapitalmarknad som underlättar ”exit” och ”entry” på ägarsidan är oerhört viktigt för att ägarbyten ska kunna ske så smidigt som möjligt.
- Det måste vara attraktivt att driva företag, liksom att starta nya eller ta över existerande företag.
- Sverige kommer att få en omfattande och snabb strukturomvandling bland småföretagen under kommande decennium i takt med generationsväxlingen/ägarbytena.

Att en stor andel av dagens företagare planerar för att dra sig tillbaka behöver inte vara ett problem i sig. Däremot kan det vara ett stort problem om anhöriga, affärspartners eller externa privatpersoner inte kan eller vill ta över företaget p.g.a. av att det rådande skatte- och regelverket inte ger tillräckliga incitament till företagande, eller om det diskriminerar privat ägande jämfört med andra ägarformer.

En fungerande marknadsekonomi behöver en fungerande konkurrens på lika villkor även på ägarsidan. Det är således viktigt att inte regelverket snedvrider konkurrensen till utländskt eller institutionellt ägandes fördel.

Här finns i dagsläget flera problem som missgynnar mindre företag och deras ägare. Till problemen hör framför allt att:

- De svenska regelverken är gjorda för storföretag och deras anställda, inte för företagare
- Ansvar och arbetstider gör att det lönar sig relativt dåligt att vara småföretagare
- Den svenska kapitalbeskattningen missgynnar svenska privata ägare jämfört med utländska
- Fortfarande en negativ attityd till eller bristande kunskap om företagare

Vilka åtgärder och politiska reformer behövs för att fler ska vilja bli företagare och för att skapa mer rättvis konkurrens mellan olika ägare?

1. *Förändra attityderna till företagande.* Inte minst viktigt är det att redan tidigt i skolan och igenom hela utbildningsväsendet informera och uppmuntra till entreprenörskap. Idag är "rättesnöret" i utbildningsväsendet att vara anställd, detta måste ändras.
2. *Förenkla regelverket.* Ett krångligt regelverk medför att många presumtiva företagare aldrig startar sitt företag, eller att man inte tar beslutet att växa. Regeringens inriktning att kraftigt förenkla regelverket är därför viktig. Företagarna anser att ett tak för administrativa kostnader bör införas. Alla förslag som innebär ökade kostnader måste då kompenseras av sänkningar av de administrativa / byråkratiska kostnaderna på annat håll.
3. *Se över kapitalbeskattningen så att inte svenska privatpersoner missgynnas.* Dagens höga svenska ägarbeskattning (bolagsskatter, kapitalskatter, inkomstskatter) missgynnar svenska ägare gentemot utländska. Kapitalbeskattningen måste ses över.
4. *Förenkla de krångliga skattereglerna för fåmansföretag (3:12-reglerna).* Ägare som tar ut en ordentlig lön bör få all utdelning beskattad med 20 %. Men alla företag drivs inte som aktiebolag. Även företagare som driver enskilda firmor måste få skattesänkningar så att inte vissa företagsformer gynnas på andras bekostnad.
5. *Se över trygghetssystemen så att de passar även företagare.* Dagens trygghetssystem är inte anpassade för företagare. Systemet ger således dels ingen trygghet, dels betalar företagarkollektivet in mångdubbelt mer än man får ut. Systemet bör göras om dels så att systemen utformas så att ersättningen utgår från vad företagaren faktiskt tjänar in, att det finns utrymme för de stora säsongvariationer som utmärker många företagares situation, att det finns möjlighet att baseras inkomstbegreppet på längre perioder och att det lättare går att låta företaget bli vilande under perioder. Men framför allt anser Företagarna att det måste bli möjligt att stå utanför systemet och istället få rejält lägre avgifter som kan användas till en privat försäkring.
6. *Inför skatteincitament för privat sparande till riskkapital.* I undersökningen ovan är det bara en mindre del som anger kapitalproblem som ett skäl till att anhöriga inte vill ta över företaget. Däremot pekar båda statistik och erfarenhet på att kapitalbrist är ett viktigt hinder för många privatpersoner som vill starta eller ta över ett existerande företag. Existerande riskkapitalbolag är inriktade på större mer mogna företag, och varken offentligt stöd eller bankfinansiering är någon realistisk eller bra basfinansiering för flertalet småföretag. Detta kan i bästa fall vara ett komplement, men eget kapital måste utgöra grunden för företagandet.
7. *Återinför inte förmögenhetsskatten.* Många företagare avser att trappa ned under det kommande decenniet. I många fall kommer deras företag att säljas till en ny extern ägare. Återinförs förmögenhetsskatten kommer en stor del av dessa pengar att via olika skattelösningar lämna Sverige alternativt konsumeras upp, när de annars kan bli en mycket viktig och naturlig del av ett ökat riskkapitalutbud. Just kombinationen av finansiering och den före detta företagarens kompetens som kan komma nya företag till goda är mycket viktig.

8. *Gör LAS mer flexibelt för småföretag.* LAS upplevs idag som ett stort problem framför allt i samband med expansion och neddragningar, men arbetsrätten bidrar också till att avskräcka från att starta och driva företag.
9. *Konkurrensutsätt offentlig sektor* för att skapa nya marknader och effektiviseringsvinster för alla skattebetalare. De flesta som startar och driver företag gör de inom sektorer som de tidigare varit verksamma i. Att skapa fler affärsmöjligheter och nya marknader i dagens offentliga sektor vore bra för alla, men framför allt för att öka kvinnors företagande.
10. *Sänk arbetsgivaravgifterna för småföretag.* Lönekostnaderna är oftast den helt dominerande kostnadsposten. Lägre arbetsgivaravgifter gör det betydligt mer lönsamt att driva företag.